

KULTURKRÓNIKA

TIZ NAP SZLOVENSZKÓN

Egy irodalmi vándorut alkalmából tiz napot töltöttem Szlovensz-kón. Akikkel együtt jártam, négy erdélyi író volt: Ligeti Ernő, Kacsó Sándor, Molter Károly és Szentimrei Jenő; s diszitőnek és szinesítőnek egy ismert erdélyi előadóművész: Sz. Ferenczi Zsuzsi.

Ebből az összeállításból, amely éppen úgy volt öntudatos egybeállítás, mint amennyire önmagától adódott: világosan kitetszik, hogy elsősorban nem az „erdélyi irodalmat“ akartuk helybeszállítani a szlovensz-kói magyarságnak, hanem inkább azt a szellemi magatartást próbáltuk megismertetni velük, amelyet történelmi vonatkozásánál fogva, nemkülönben születési- és lakóhelyünkönél fogva, emlegetünk erdélyinek.

Ha ez sikerült, akkor utunk egyik eredményét elértük.

A másik eredménye a tapasztalat, melyet a csehszlovákiai magyarságról, mint államalkotó kisebbségről és mint magábanvéve egységes magyar néptömegről szereztünk.

Nem voltam közömbös, különösen az utóbbi esztendőkből, ennek a magyarságnak életét illetőleg. Egyformán és nagyon érdekelt az a magatartása, mellyel életét, — gazdasági, közművelődési és politikai vonatkozásban — biztosítani óhajtotta az új állam keretei között; s az a szellemi felfogás és öntudat, amellyel az ő külön társadalmát és nemzetiségi értékeit igyekszik megtartani és fenntartani. Törekedtem arra, hogy a korábbi, idevágó olvasmányaim és a személyi természetű tájékoztatások ne befolyásoljanak. Gondolom, ez sikerült is, mert a kép, melyet tiz napi sűrű érintkezés és rohanás után magamban őrzök: az olvasmányokból és a tájékoztatásokból szellemi tartalmat és szintet nem hordoz magában és magán.

Alapvető dolog, hogy a táj erős hatással van azokra, akik nemzedékeken keresztül benne élnek: fizikailag és lelkiileg egyaránt bélyegét nyom az élő emberre. Mélyen és megközelítő biztonsággal, a magam számára, csak a Székelyfölddel kapcsolatban tudtam ezt megállapítani. Reméltem, hogy a Felvidéken is fel tudom fedezni majd azt az uralkodó vonást, mely a föld véset emberi jellembe. Ebben a reményemben csalódtam. Egyelőre nem tudom megmagyarázni magamnak, hogy mi lehet ennek az oka: az én érzékeim működnek-e rosszul, vagy a csehszlovákiai mai magyarság olyan más és sokkal erősebb hatásnak van kitéve, mely a táj hatását teljesen közömbösíti.

Azt hiszem, erről az utóbbiról lehet szó.

Kassa és Losonc között dül a táj-romantika: Jókai ha nem regényt, hanem földet alkotott volna, bátran lehetne az ő műve. Lévától nyugatra, Pozsony felé, zorddá és kietlenné vadul ez a romantika. Mese, vagy bölcs történet sehol nincs: néhány szakaszos vers van, kísértet-elbeszélés, vagy éppenséggel szerelmi rémtörténet.

Mindebből semmi nincs az emberekben.

A sajátos cseh demokrácia sokkal jobban hatott az ottani magyarságra, mint a táj romantikus hősiessége. És jobban hatott a közeli „Európa“ is, amely a saját örök értékein olyan hivalkodva járja ma és egyszerre az összes „modern“ táncokat.

A csehszlovák demokrácia hatása az ottani magyarságra igen nagy-mértékű és őszintén megmondom a magam véleményét: a magyar kö-

zösségre nézve igen veszedelmes. Emberek akadnak, igen szép számmal, akik látszólagos hasznát és biztos kényelmét látják ennek a sajátos európai bánásmódnak, de a nemzeti közösség erejét megbontotta és olyan mértékben gyengítette meg, hogy bennem emiatt a legfájdalmasabb aggodalmak ébredtek. Az a hitem ugyanis, hogy az egyéni boldogulás feltétlenül önzés és gyávaság, ha az a nemzeti közösség egyetemes érdekein kívül történik. Ott pedig ez történik.

Ez a felfogás politikai magatartássá alakult már: reál-politikának, máskor „aktivizmusnak“ nevezik. Igen sok okos és tehetséges embert láttam, akik jóindulatú meggyőződéssel vallják ezt a magatartást. Azt hiszem, olyan tévedésben élnek, amelyre az eredmény és az idő figyelmeztetni fogja őket. Ha komolyan mérleget csinálnak maguknak, ahogy én önmagam előtt megcsináltam, rá fognak jönni, hogy ennek a politikai felfogásnak már idáig is több kára van, mint amennyi haszna. Hiszen a magyarság érzelmi és sors-szerű egységét máris annyira megbontotta, hogy én nem találtam tiz magyar embert, aki hallgatva egyetértett volna s kimagyarázkodások után is csak rövid ideig.

Mindebből nem következik az, mintha védeni és helyeselni akarnám azt a „nemzetinek“ nevezett politikai elgondolást, mely az ottani Magyar Párt keretein belül húzódik meg és megvetéssel beszél a magyarság másik és igen erős rétegéről. Igaza csak akkor lenne, ha a magyar társadalmat olyan demokratikus társadalommá akarná átalakítani, mint az az idegen társadalom, amely vonzza a másik réteget.

Erre a belső átalakításra kéne szövetkeznie magyar-pártinak és aktivistának: gondolom, akkor megszületnék és erőssé válnék az az egység, mely egyéni boldogulásokat is biztosítani tudna s azontul pedig megőrizné a nemzeti értékeket s megteremtene a közösségi öntudatot, mely nélkül semmiféle közösségnek jövője nincs. (Tamási Áron)

ERDÉLYI MAGYAR IRÓK CSEHSZLOVÁKIÁBAN. November végén, december elején nemes és kedves vendégei voltak a csehszlovákiai magyarságnak. Az erdélyi magyar szellemiség követői látogattak el Szlovenszkóra és Kárpátaljára s izelítőt hoztak magukkal az erdélyi magyarság értékes szellemi javaiból. Az öt író kilenc város magyarsága előtt mutatta be tudását és eddigi munkájának java termését. Időrendben Kassa, Losonc, Léva, Pozsony, Érsekújvár, Rimaszombat, Beregszász, Munkács és Ungvár voltak az állomások, ahol megfordultak. Szlovenszkó és Kárpátalja legjelentősebb magyarlakta városai-ban jelentek meg tehát s a csehszlovákiai magyarság legszámottevőbb közönségének tolmácsolták Erdély szellemiségének üzenetét.

A személyes megismerkedés — melynek vágya és őszinte kívánsága ott lobogott már régen mind az erdélyi, mind a csehszlovákiai magyar kulturemberek és szellemi vezetők lelkében — most részben megvalósult. Hány levélváltás, cikk, ankét előzte meg az erdélyi írónak ezt a körutját! Már évekkel ezelőtt többször is felvetették a látogatás gondolatát. Még 1932 tavaszán kellett volna nyélbeütni a dolgot. *Darkó István* akkori lapjában, a *Magyar Írásban* ankét keretében meg is szólaltatta a Szlovenszkóra készülő írókat, de aztán a körülmények meghiusították a szép terv megvalósulását.

Fel kell ezeket a tényeket jegyezni, mint ahogy azt is, hogy 1936 nyarán *Peéry Rézső*, a szlovenszkói fiatal írónemzedék egyik értékes tagja volt az, aki leutazott Erdélybe, hogy közelebről megismerkedjék az ottani magyar szellemi élettel és a viszonyokkal általában. És még ugyanaz év őszén megjelent a csehszlovákiai magyarság körében az er-